

UNITED CALIFORNIA BANK

Office located in Berlin, Germany, California

This card is issued to you by the United California Bank, which is not a bank, and must be used only for the purpose of paying for the purchase of any goods or services. It is not a bank card, and must not be used for any other purpose. If you use this card for any other purpose, you agree to pay the United California Bank, which is not a bank, the full amount of the purchase price of the goods or services, plus any interest or charges that may be applicable. The United California Bank, which is not a bank, is not responsible for any loss or damage to the card or to the goods or services purchased with the card. The United California Bank, which is not a bank, is not responsible for any loss or damage to the card or to the goods or services purchased with the card. The United California Bank, which is not a bank, is not responsible for any loss or damage to the card or to the goods or services purchased with the card.

INTERBANK

中国建设银行

CHINA CONSTRUCTION BANK

龙卡信用卡 LOAN CARD

6558 0563 6504 9035

500 CCB ZH 12/00

PLATEBNÍ KARTY

VELKÁ ENCYKLOPEDIE

1870-2006

PAVEL JUŘÍK

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **trestně stíháno**.

Používání elektronické verze knihy je umožněno jen osobě, která ji legálně nabyla a jen pro její osobní a vnitřní potřeby v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Elektronická kniha je datový soubor, který lze užívat pouze v takové formě, v jaké jej lze stáhnout s portálu. Jakékoliv neoprávněné užití elektronické knihy nebo její části, spočívající např. v kopírování, úpravách, prodeji, pronajímání, půjčování, sdělování veřejnosti nebo jakémkoliv druhu obchodování nebo neobchodního šíření je zakázáno! Zejména je zakázána jakákoliv konverze datového souboru nebo extrakce části nebo celého textu, umisťování textu na servery, ze kterých je možno tento soubor dále stahovat, přitom není rozhodující, kdo takovéto sdílení umožnil. Je zakázáno sdělování údajů o uživatelském účtu jiným osobám, zasahování do technických prostředků, které chrání elektronickou knihu, případně omezují rozsah jejího užití. Uživatel také není oprávněn jakkoliv testovat, zkoušet či obcházet technické zabezpečení elektronické knihy.

Copyright © Grada Publishing, a.s.

Tuto knihu věnuji své manželce, Terezce a Kačence.

Autor

Nakladatelství Grada Publishing děkuje společnosti MasterCard Europe,
partnerovi vydání velké encyklopedie Platební karty,
za významnou podporu při vydání této knihy.

Ing. Pavel Juřík

Platební karty velká encyklopedie 1870–2006

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 220 386 401, fax: +420 220 386 400
www.grada.cz
jako svou 2599. publikaci

Odpovědný redaktor Mgr. Petr Mušálek
Grafická úprava a sazba Antonín Plicka
Počet stran 296
První vydání, Praha 2006
Vytiskla tiskárna PBtisk
Prokopská 8, Příbram IV

© Grada Publishing, a.s., 2006
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2006

ISBN 80-247-1381-0 (tištěná verze)
ISBN 978-80-247-6391-0 (elektronická verze ve formátu PDF)
© Grada Publishing, a.s. 2011

Všechna práva vyhrazena. Žádná část publikace nesmí být reprodukována a používána v elektronické podobě, kopírována a nahrávána bez předchozího souhlasu nakladatele. V knize použité názvy produktů, firem apod. mohou být ochrannými známkami nebo registrovanými známkami příslušných vlastníků.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without the prior written permission of the publisher. Printed in the Czech Republic.

Obsah

Úvodní slovo	7	Velká Británie – vznik evropské kartové velmoci	117
Slovo autora	9	Kontinentální Evropa	122
První kapitola		Vzniká VISA International	123
Zrození platebních karet	11	Master Charge se mění na MasterCard	126
Kurýrní společnosti a peníze	12	Pomalý ústup „Store Cards“	127
Cestovní šeky, registrační pokladny a úvěrové známky	15	Diners Club útočí na American Express	128
Air Travel Card	29	„Dopis z pláže“	130
Druhá kapitola		Změny zákonů	131
První večere	37	Banky zavádějí nové druhy karet	133
Diners Club	38	Cestovní šeky a Universal Travel Voucher	137
Nástup bankovní konkurence	42	Diners Club a Carte Blanche bojují s konkurencí	138
Úvěrové karty čerpacích stanic	45	Discover Card	140
Magický rok 1958	46	Šestá kapitola	
Obchodní firmy a karty	50	Rychlý růst nového trhu	143
Plány Bank of America	51	Rozvoj bankomatů	144
Začátky v Evropě	59	Platební karty v Evropě	148
Třetí kapitola		JCB	152
Vzestup bankovních karet	65	Jak vznikl PIN	152
Další bankovní projekty	66	Nová nabídka karet	152
Přichází Master Charge	69	Kreditní karty v Evropě	169
BankAmericard následujepříklad Interbank ...	79	Sedmá kapitola	
Obchodní karty ztrácejí vedení	83	Chytré karty	173
Šekové úvěrové programy	86	Malý úvod do kybernetiky	174
Období koncentrace	86	„Chytré karty“ přicházejí	175
Quo Vadis – Diners Club?	86	Přechod na bankovní karty s čipem	181
Platební karty mimo Spojené státy	91	Jak se vyrábějí čipové karty	183
Čtvrtá kapitola		Osmá kapitola	
Technické novinky	95	80. léta – nové produkty, nové trhy	185
Magnetický proužek	97	Problematická Optima Card	186
První bankomaty	100	Čína se otevírá pro platební karty	187
Modernizace autorizace a zúčtování	105	Nový vzestup Air Travel Card	189
Platební terminály	108	Pokračující koncentrace trhu v USA	190
Podvody s kartami	109	Střední a východní Evropa	193
Pátá kapitola		Elektronické peněženky	195
Fenomén století	113	Podvody s platebními kartami	201
Spojené státy americké	114	JCB	204
Air Travel Card	117	Marketing	205

Magnetický proužek – jedna z podmínek úspěchu	207	Vedoucí pozice	257
Jak se vyrábějí platební karty	208	SEPA	267
		Budoucnost peněz	269
Devátá kapitola		Příloha 1	
90. léta – nové tváře karet	217	Chronologie	271
MasterCard podporuje kobrandované karty ...	218	Příloha 2	
Reklama	229	Sběratelství platebních karet	281
Znovu spor o dualitu	234	Třídění platebních karet	282
Žaloba amerických obchodníků	235	Péče o sbírku karet	284
Citibank preferuje MasterCard	236	Třídění karet podle jejich kvality	285
Opět problémy s Interchange Fee	237	Slovo o autorovi	289
VISA mění své logo	238	About the author	289
Nové tvary karet	239	Použitá literatura a prameny	291
Čínské karty expandují do zahraničí	241	Fotografie v knize	292
Desátá kapitola		English Summary	293
Budoucnost karet	245		
Nové způsoby prodeje	246		
P2P – osobní platby	252		
Minikarty	254		
Moderní technické zázemí	255		

Úvodní slovo

Platební karty jsou v České republice vydávány teprve několik let, přesto však již u nás zcela zdomácněly a málokdo si bez nich umí představit svůj běžný, každodenní život. Staly se prostředkem, jak se bezpečně a pohodlně dostat k financím na svém účtu, platit v kamenných i internetových obchodech doma i v zahraničí, nebo získat úvěr, jako tomu je v případě kreditních karet. Tímto ovšem výčet možností využití platebních karet nekončí, budoucnost slibuje jejich ještě větší uplatnění i rozšíření.

Tím víc je s podivem, že o počátcích i vývoji platebních karet víme tak málo. Přestože přinášejí svým vydavatelům významné úspory nákladů a zisk, zdokumentování jejich historie stálo zatím poněkud stranou zájmu. Tato situace platí jak u nás, tak ve světě: ani tady za poslední desetiletí nevyšlo mnoho knih o platebních kartách. Přitom poznání historie je nejen poučné, ale v případě platebních karet i zajímavé – za tímto malým „kouskem plastu“ stojí dlouhý a zajímavý příběh plný technických objevů, vynálezů, více či méně úspěšných projektů. Navíc jen s poznáním historie lze správně pochopit, na jakých principech dnes platební karty fungují, a uspět.

Společnost MasterCard Europe je již bezmála 40 let spjata s historií platebních karet a aktivně ji spoluvytváří

– rozvojem typů karet, technickými novinkami, bezpečnostními opatřeními apod. Milníky zásadní pro MasterCard, jsou současně významnými milníky historie platebních karet. Je proto jen logické, že jsme se rozhodli podpořit vznik velké encyklopedie Platební karty. Autor knihy Pavel Juřík má na svém kontě již několik obecnějších knih o platebních kartách a i v tomto případě dokázal z velké řady pramenů vytvořit poutavou publikaci, která obsahuje řadu překvapivých zjištění. Pátral po různých zdrojích informací, vyhledával exempláře starých karet, letáky či inzeráty, a tak vedle zajímavého textu kniha přináší i působivý ilustrační doprovod.

Rád bych proto jménem společnosti MasterCard Europe poděkoval společnosti Grada Publishing i Pavlu Juříkovi za jejich práci při vzniku knihy, a zároveň popřál všem držitelům karet, vydavatelům i obchodníkům, aby se budoucnost platebních karet vyvíjela k jejich ještě větší spokojenosti.

Ján Čarný,
Generální ředitel MasterCard
pro ČR, SR a Polsko

Slovo autora

Když jsem se v roce 1982 poprvé setkal s platebními kartami v novinovém článku, netušil jsem, že se jimi budu zabývat podstatnou část své dosavadní práce. Platební karty se staly námětem mé diplomové práce na Vysoké škole ekonomické v Praze a řady článků v tisku. Takže bylo jen logické, když jsem se jimi začal v roce 1990 zabývat pracovně v Komerční bance. Měl jsem tu vzácnou příležitost stát při budování moderního systému platebních karet v Československu a řídit po deset let Sdružení pro bankovní karty. Také pětileté působení v marketingovém výboru asociace Europay International bylo pro mne velkou zkušeností.

Protože kromě bankovníctví a techniky mám rád historii, začal jsem se v polovině 90. let zajímat o to, jak vlastně platební karty vznikly. Zjistil jsem však překvapivou skutečnost: k dispozici bylo jen málo detailních informací o historii platebních karet. Začal jsem pátrat po pramenech, exemplářích starých karet, letáků a inzerátů a s přispěním řady přátel se mi to po několika letech podařilo. Některá fakta, která jsem zjistil, byla pro mne překvapivá a v této knize jsou po mnoha desítkách let znovu zveřejněna. Také mnoho fotografií v této knize je znovu publikováno s odstupem až 70 let.

Jsem proto velmi rád, že má nová kniha o historii platebních vzbudila zájem nejen nakladatelství Grada Publishing, ale také společnosti MasterCard Europe. MasterCard vznikl v roce 1966 jako první asociace bank na světě, jejímž úkolem se stalo zajistit vybudování a provoz společného systému úvěrových karet na celém území Spojených států. Tento cíl se tehdejší asociaci Master Charge podařilo splnit beze zbytku a již v roce 1967 byly její karty vydávány i mimo USA.

MasterCard ve své známé reklamě „Priceless“ (K nezaplacení) říká: „Jsou věci, které si za peníze nekoupíte...“ – jednou z nich je i historie. Chtěl bych společnosti MasterCard poděkovat za podporu této knihy, která komplexně popisuje vznik a vývoj platebních karet, bez ohledu na značku karet. Děkuji také všem, kteří mi ji pomohli napsat, ať už poskytnutím informací nebo obrazového materiálu.

Tuto knihu jsem napsal jako poděkování všem těm známým i neznámým bankéřům, obchodníkům nebo technikům, bez jejichž více než stoleté práce bychom dnes ve svých rukách platební karty nadrželi. – A určitě by to na našem životě bylo znát...

Pavel Juřík
Kolín, 1. května 2006

PRVNÍ KAPITOLA

Zrození platebních karet

S rozvojem obchodu a cestování byly v 19. století vyvinuty cestovní šeky, poštovní poukázky, ale také předchůdci kreditních karet – kovové úvěrové známky. Do začátku 2. světové války začaly platební a úvěrové karty vydávat ve Spojených státech amerických i čerpací stanice, hotely nebo železniční a letecké společnosti. Staly se nejdostupnější formou spotřebního úvěru a nejpohodlnějším způsobem placení.

Kurýrní společnosti a peníze

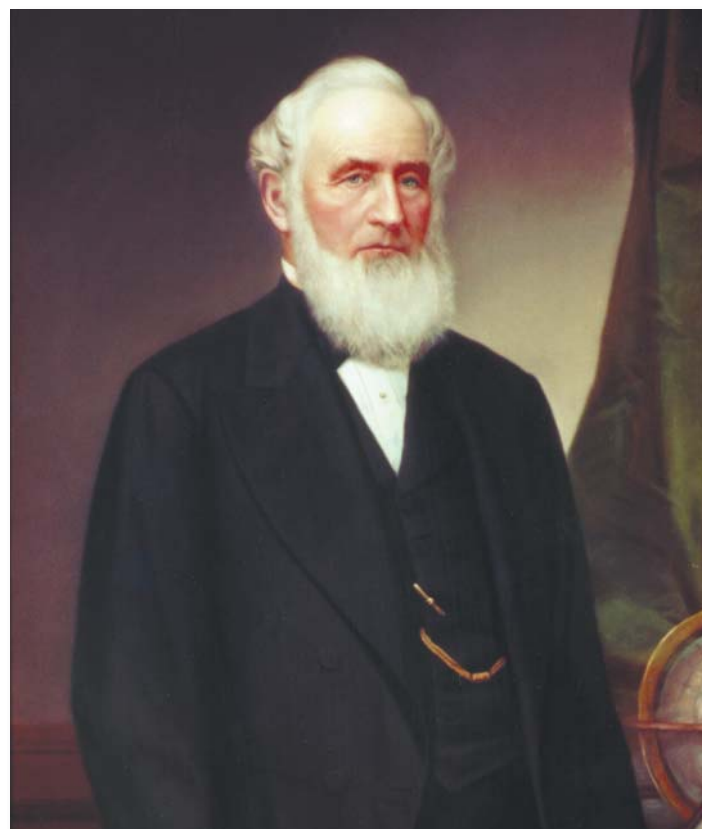
Ke vzniku vynálezu nebo nápadu nejčastěji vede potřeba nebo problém, který je nutno vyřešit. Stejný impuls vedl i ke vzniku platebních karet. Za jejich kolébku se oprávněně považují Spojené státy americké. Cesta k vynálezu úvěrové karty ale nebyla přímočará a už před zavedením karet koncem 90. let 19. století můžeme vidět jejich předchůdce – cestovní šeky, peněžní poukázky a úvěrové známky. Všechny tyto finanční produkty řešily potřebu bezpečného placení za zboží a služby, bezpečného přenesení peněz na dálku, zvýšení prodeje na obchodní úvěr a snadné identifikace zákazníků i evidence jejich nákupů.

Spojené státy americké se rozvíjely v 19. století velmi rychlým tempem. Přistěhovalci osídlovali nové oblasti kontinentu a vzdálenosti mezi městy a hlavními centry států rostly. Díky tomu stoupala poptávka po osobní i nákladní dopravě, poště a doručování kurýrních zásilek. Spojení mezi východním a západním pobřežím zajišťovaly

téměř výhradně dostavníky, protože panamský průplav v té době ještě nebyl vybudován a cesta lodí z New Yorku do San Franciska trvala tři měsíce.

Okolo roku 1840 měly Spojené státy americké asi 15 milionů obyvatel a noví osadníci mířili dále na západ a do vnitrozemí. V té době byla založena řada společností pro dopravu nákladu, cestujících a pošty. Zajistit spojení bylo pro tak velkou zemi nezbytné a poptávka po něm rostla. Např. v letech 1841–1849 vzrostl objem přepraveného zboží a zásilek ve státě New York stokrát. – A právě kurýrní společnosti byly, možná překvapivě, jedněmi z pozdějších kmotrů platebních karet. Podívejme se proto krátce na historii společností American Express, Wells Fargo a Western Union, spojenou s „divokým“ Západem.

Za otce kurýrní dopravy ve Spojených státech je považován William F. Harnden, jenž vlastnil dopravní společnost zajišťující dopravu v okolí New Yorku. Jeho agentem

William G. Fargo (1818–1881) a Henry Wells (1805–1878) – zakladatelé společnosti American Express a Wells Fargo & Co

ve městě Albany se stal pro své obchodní schopnosti Henry Wells. V roce 1841 Henry Wells od Harndena odešel a založil se dvěma společníky společnost Pomeroy & Company pro přepravu zboží, peněz a obchodní korespondence mezi městy Buffalo a Albany.

V roce 1845 společnost zavedla dopravu dopisů za cenu 6 centů, zatímco federální pošta si účtovala 25 centů. Federální pošta se pak několik let neúspěšně snažila svého konkurenta zničit, místo aby zlevnila a zkvalitnila své služby. Největšími dopravními společnostmi na východním pobřeží Spojených států byly Livingston, Fargo & Co., Wells & Co. a Butterfield and Wasson. Po řadě jednání se všechny tři společnosti 18. března 1850 spojily do nové firmy American Express Company se základním kapitálem 150 000 dolarů. Dopravní firmy tehdy přepravovaly zboží, poštu, ale také peníze a zlato. Mezi nejvýznamnější klienty patřily právě banky, které potřebovaly spolehlivě a bezpečně dopravovat ceniny a dokumenty mezi svými pobočkami. Důvěra ve spolehlivost dopravce a v jeho schopnost dopravit zásilku včas a bezpečně do místa určení se staly hlavními devizami nejúspěšnějších firem.

Poptávka po kurýrních a dopravních službách ještě vzrostla s příchodem „zlaté horečky“. Dne 24. ledna 1848 objevil James Marshall v Kalifornii nedaleko Sutter's Mills zlato. Asi 75 000 lidí se rychle vypravilo obsadit půdu u naleziště s vidinou rychlého zbohatnutí. V San Francisku prý dokonce nebyl nikdo, kdo by v první dny vytiskl noviny, protože i tiskaři zanechali práce a spěchali ke zlatým polím, stejně jako přes 4000 námořníků, kteří dezertovali z lodí v přístavu. Za jediný rok se v Kalifornii vytěžilo zlato v hodnotě tehdy ohromných 60 milionů dolarů.

William Fargo a Henry Wells okamžitě uviděli příležitost nabídnout dopravní a poštovní služby American Express v Kalifornii. Jejich společníci však byli proti, chtěli rozvíjet obchod na východním pobřeží Spojených států, takže Fargo a Wells učinili historické rozhodnutí a založili novou společnost Wells Fargo & Co., ale i nadále oba působili ve firmě American Express. Úkolem nové společnosti se stala výměna zlatého prachu za peníze a poskytování dalších peněžních služeb ve zlatokopectkých městech. **Wells Fargo & Company** byla založena v New Yorku 18. března

1852 jako bankovní a kurýrní společnost s kapitálem 300 000 dolarů. Svou první pobočku otevřela 13. července 1852 naproti Gold Rush v San Francisku, v místě dnešního sídla této společnosti.

Kapitál American Express se do roku 1881 zvýšil na 18 000 000 dolarů. Její obchodní síť tvořilo 2700 kanceláří a zaměstnávala přibližně 5000 lidí, z nichž bylo 600 kurýrů. V roce 1873 byl zaveden dodnes používaný název American Express Company.

Kurýrní přeprava peněz a cenin

Od samého počátku oznamovaly nápisy na první pobočce Wells Fargo v San Francisku, že firma poskytuje kurýrní a bankovní služby – „Express Office and Banking House“. První reklama z roku 1852 popisovala bankovní služby společnosti takto: nákup a doprava zlata, výplata šeků, prodej bankovních směnec k proplacení v jiných státech a v zámorí, příjem vkladů a úschov. Společnost Wells Fargo

Známý dostavník Concord vozil na trasách Wells Fargo & Co. cestující, poštu i peníze

se stala známou svými jednotnými budovami z červených cihel se zelenými okenicemi.

Do roku 1863 Wells Fargo vybudovala po celém Západě síť 180 stájí. Zelené poštovní schránky Wells Fargo úspěšně konkurovaly červeným schránkám federální pošty. V roce 1866 křižovaly dostavníky Wells Fargo po 4000 mil dlouhých trasách napříč Sierra Mountains, Great Plains až do Idaha a Montany.

Když San Francisco postihlo 18. dubna 1906 katastrofální zemětřesení, zřítíla se i budova Wells Fargo Nevada National Bank na Montgomery Street. Druhý den se Amerikou rozesla známá telegrafní zpráva pokladníka banky Fredericka L. Lipmana: „Budovy zničeny. Trezor nepoškozen. Důvěra neovlivněna.“ Hned následující den po zemětřesení Wells Fargo obnovila bankovní služby přímo na ulici, podobně jako např. Bank of Italy (pozdější Bank of America). Do roku 1900 vybudovala společnost Wells Fargo síť 2800 poboček a délka jejích tras dosahovala téměř 38 000 mil.

Lupič Bart a telegrafní převody

Wells Fargo nebude také nikdy zapomenuta díky 313 přepadením jejích dostavníků (s celkovou škodou 415 000 dolarů), k nimž došlo v 70. letech 19. století a které se staly námětem řady románů a filmů. K prvnímu přepadení dostavníku Wells Fargo došlo již v roce 1855. Zavedení soukromých detektivů vedlo nejen k vypátrání 240 pachatelů, ale také k zabránění 34 pokusů o přepadení. Ani pevné pokladny vážící 100–150 liber nemohly lupičům odolat.

Nejznámějším lupičem byl tzv. **Black Bart**, jenž se dopustil několika desítek přepadení a také získal největší kořist z jednoho přepadení – 80 000 dolarů. Do amerických legend vstoupil 26. června 1875, když přepadl „svůj“ první dostavník Wells Fargo nedaleko Copperopolis v Kalifornii. Legendární historka se odehrála při přepadení dostavníku jedoucího 30. července 1878 z La Porte do Oroville. Dáma, jež v něm cestovala, vyhodila z okna svou peněženku. Black Bart ji údajně zvedl a vrátil ji se slovy: „*Madam, nechci vaše peníze. V tomto ohledu se zajímám jen o zásilku Wells Fargo.*“ Při tomto přepadení si v pokladně dostavníku přišel na 500 dolarů a stříbrné hodinky.

Za jeho dopadení živého nebo mrtvého bylo vypsáno nejprve 300 a pak nakonec 5000 dolarů. Byl dopaden až v roce 1882 a odsouzen na 6 let vězení. V San Quentinu si odseděl jen 4 roky a byl pro dobré chování propuštěn na svobodu, kde si spokojeně užíval života (většina jím odcizených peněz nebyla nikdy nalezena). Zemřel v roce 1917 ve věku 87 let.

Vynález telegrafu přinesl do Wells Fargo myšlenku převádět s jeho pomocí peníze. První telegrafický převod peněz na světě se uskutečnil mezi dvěma pobočkami Wells Fargo v roce 1864. Tento způsob převodu peněz byl nejen rychlejší, ale mnohem bezpečnější než převozy peněz poštovními dostavníky. Ani „Black Bart“ nemohl odcizit peníze přenášené pomocí telegrafních drátů.

REWARD!

WELLS, FARGO & CO'S

Express was Robbed this Morning, between Ione Valley and Galt, by two men, described as follows:

One elderly, heavy set, and sandy complexion. The other tall, slim, and dark complexion.

\$200 Each and one-fourth of the Treasure recovered, will be paid for the **arrest and conviction** of the robbers.

JNO. J. VALENTINE, Gen. Supt.

San Francisco, May 3d, 1876.

Přepravovat peníze nebylo nikdy bezpečné

Další firmou, která sehraje významnou roli v platebních kartách, je **Western Union Telegraph Company**. Byla založena skupinou podnikatelů z Rochesteru 8. dubna 1851. Byla jednou z 50 telegrafních společností, které budovaly navzájem nepropojené telegrafní linky. V průbě-

hu občanské války bylo pro federální vládu rychlé spojení se západním pobřežím Spojených států nesmírně důležité. 2000 mil dlouhé telegrafní vedení spojující východ a západ Spojených států bylo vybudováno v rekordně krátkém čase 112 dnů a dokončeno bylo 24. října 1861. O dva dny později vláda zastavila používání Pony Express a začala využívat telegrafní služby Western Union.

Vojenský telegraf měl sídlo nedaleko Bílého domu a sehrál významnou roli při řízení armády a udržení Unie pohromadě. O pět let později, v srpnu 1866, bylo po pěti

nezdařených pokusech (1857–1865) a s ohromnými investicemi vybudováno 3000 mil dlouhé podmořské telegrafní vedení mezi Spojenými státy a Evropou. Bude sloužit nejen k přenášení zpráv, ale později také k převodům peněz. Postupně Western Union pohltila více než 500 telegrafních společností a v roce 1884 byly její akcie zařazeny mezi prvních 11 akcií sledovaných v indexu Dow-Jones Average. V říjnu 1871, sedm let po Wells Fargo, zavedla i Western Union telegrafické převody peněz – Money Transfer.

Cestovní šeky, registrační pokladny a úvěrové známky

Devatenácté století se stalo stoletím vynálezů a objevů, jež rychle měnily život společnosti a tvář měst i venkova. Budování železnice ve Spojených státech a Evropě zkrátilo a usnadnilo cestování, telegrafní a telefonní síť spojila hlavní obchodní a politická centra zemí. Průmyslová revoluce změnila výrobu. Elektrické osvětlení získávalo stále více na oblibě a parníky nahradily na větru závislé plachetnice.

První letadla, vzducholodě, automobily a motocykly na konci 19. století ukazovaly, že změnám nebude konec.

A právě rozvoj vědy a techniky, zvýšená migrace lidí na velké vzdálenosti, cestování za prací nebo zábavou a rozvoj obchodu stály u zrodu pro nás tak „samozřejmé věci“, jako jsou platební karty, cestovní šeky nebo poštovní poukázky. Pojďme se na jejich vznik, jako předchůdce

První cestovní šek na světě – Circular Note Thomas Cook v hodnotě pěti britských liber (1874)

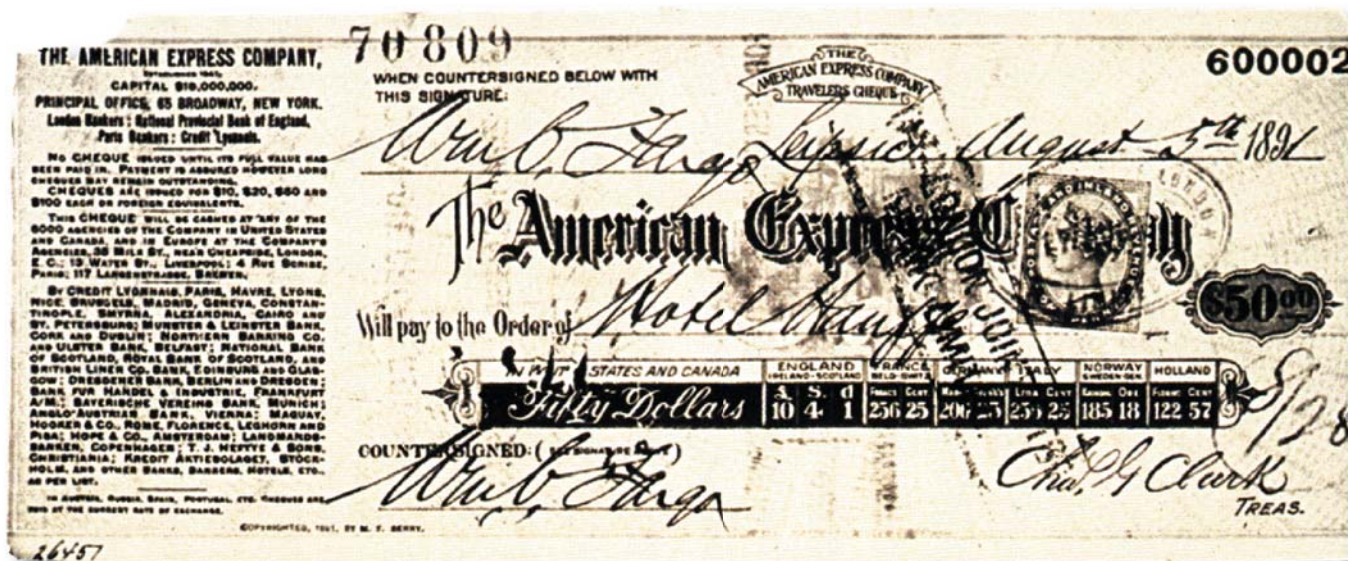
Vynálezce cestovního šeku a zakladatel cestovní kanceláře Thomas Cook

bezhotovostního placení na cestách a v obchodech, podívat podrobněji.

Cestovní šeky byly ve své době velkým objevem. Vynalezl je Thomas Cook, majitel stejnojmenné cestovní kanceláře v Londýně. V roce 1868 začal svým zákazníkům prodávat hotelové poukázky na placení ubytování v Evropě – **Hotel Coupons**. O šest let později v roce 1874 je nahradily **The Circular Notes**, které sloužily jak k placení, tak k výběru hotovosti v místní měně ve smluvních bankovních a hotelových směnárnách.

V roce 1891 zavedla cestovní šeky také dopravní a kurýrní společnost American Express. Stalo se tak poté, co se její zakladatel James C. Fargo vydal v roce 1890 do Evropy a setkal se s obtížemi při výběru hotovosti na své americké bankovní akreditivy. Protože v té době se do Evropy vydávalo na cesty mnoho Američanů, uložil svému specialistovi Marcellusovi F. Berrymu, aby vyvinul cestovní šek. To se zdařilo a 7. července 1891 M. Berry obdržel autorská práva k nové službě, kterou nazval the travellers cheque – cestovní šek.

Již v prvním roce prodal American Express cestovní šeky v hodnotě 9,12 milionů dolarů. V roce 1905 dosáhne jejich prodej tehdy ohromné částky 13 milionů dolarů a v roce 1913 již 32 milionů dolarů. Do své nabídky zařadily cestovní šeky i další dopravní společnosti jako Wells Fargo & Co. nebo Bank of America. Miliony cestujících budou spoléhat na pohodlí a bezpečí cestovních šeků – až do rozšíření platebních karet.

Cestovní šek American Express z roku 1892

*Western Union – poštovní peněžní poukázka
a poukázka pro telegrafické zaslání peněz*

A v čem spočívala jejich výhoda? Klient zakoupí cestovní šek v určité hodnotě (např. 100 USD, 50 GBP apod.) a podepíše se na něj. Současně obdrží doklad o nákupu s telefonním spojením na klientská centra pro případ, že by došlo ke ztrátě nebo krádeži cestovního šeku. Při placení v hotelu nebo obchodě, které cestovní šeky přijímají, nebo při výběru hotovosti ve směnárnách, předloží klient cestovní šek a ještě jednou ho podepíše. Oba podpisy musí být shodné. Klient navíc předkládá i svůj průkaz totožnosti. Šek tak může použít jen jeho skutečný majitel, na rozdíl od peněz, jež jsou anonymní a může je použít náhodný nálezce, stejně jako kapsář. V případě ztráty nebo krádeže šeku dostává klient do dvou dnů nový šek.

Marcellus F. Berry se zasloužil i o zlepšení dalšího vynálezu, jenž měl velký význam zejména ve Spojených státech, i když se s ním setkáváme dodnes i u nás – poš-

Form 72 A

THE WESTERN UNION TELEGRAPH COMPANY
INCORPORATED
NEWCOMB CARLTON, PRESIDENT

DOMESTIC MONEY TRANSFER ORDER

If after the receipt of this domestic order at the paying office (Ellis Island, N. Y., excepted), payment cannot be made within 72 hours (exclusive of Sundays and holidays), the order will be canceled and refund made to the sender. Transfers to Ellis Island, if unpaid, will be canceled at the expiration of 5 days (exclusive of Sundays and holidays).

No. _____

191 _____

THE WESTERN UNION TELEGRAPH COMPANY:
SUBJECT TO THE CONDITIONS BELOW,

PAY TO _____
(The address should be full and clear. If to a woman give prefix Mrs. or Miss, if practicable)

_____ Dollars

Signature _____

Address _____

When the Company has no office at destination authorized to pay money, it shall not be liable for any default beyond its own lines, but shall be the agent of the sender, without liability, and without further notice, to contract on the sender's behalf with any other telegraph or cable line, bank or other medium, for the further transmission and final payment of this order.

(C) As the above-named payee may not be able to produce positive evidence of personal identity, I hereby authorize and direct The Western Union Telegraph Company to pay the sum named in this order, at my risk, to such person as the Telegraph Company's Agent believes to be the above-named payee.

Signature _____

NOTE—Should the sender of the transfer prefer that the payee be required to produce the necessary evidence of his identity, he should sign the following:

(V) The undersigned directs that the above amount be paid only on the production by the payee of positive evidence of his personal identity.

Signature _____

Principal, \$ _____	Time Filed _____
Premium, _____	_____ a. m.
Telegr. tolls, _____	_____ p. m.
Total, \$ _____	

tovní poukázky. Protože ve Spojených státech neexistoval v polovině 19. století spolehlivý bankovní systém, uložil Kongres americké federální poště U.S. Post zajistit převody peněz, výplaty penzí apod. Americká pošta zavedla poš-

rovní poukázky, které se podobaly šeku. Odesílatel vyplnil předtištěný formulář, složil potřebnou hotovost a zaplatil poplatek. Pošta pak poukázku doručila příjemci, jenž si následně vyzvedl na poště hotovost.

Poštovní poukázky se staly velmi oblíbené a v roce 1880 jich americká pošta prodala za 100 milionů dolarů, a s velkým ziskem. Byly však snadno padělatelné (bylo možné změnit částku) a pošta měla krátké úřední hodiny. Vedení American Express uvidělo příležitost a proto pověřilo opět Marcelluse F. Berryho, aby vymyslel nepadělatelnou peněžní poukázku. Podařilo se mu to v roce 1882 tím, že vytvořil formulář, z něhož se z levé strany odstříhávaly neplatné číslice tak, až zůstala jen zasílaná částka. Ještě v roce 1882 prodal American Express přes 250 000 poštovních poukázek v hodnotě 1,1 milionu dolarů.

Obchodní úvěr a úvěrové známky

O platebních kartách se říká, že jsou americkým vynálezem. Ti, kdo to tvrdí, mají pravdu. Málokdo ale ví, že jejich počátky sahají až do roku 1870! Za první předchůdce

dnešních platebních karet jsou totiž považovány kovové úvěrové mince nebo známky – zvané **metal charge coins**, **metal credit tokens**, které obchodníci zavedli již před více než 130 lety!

Obchodníci tyto úvěrové mince nebo známky dávali svým stálým zákazníkům, kteří u nich nakupovali „na sekyru“, tedy přesněji řečeno obchodník jim vedl úvěrový účet, který zákazníci uhradili v hotovosti např. na začátku dalšího měsíce. Aby si nemusel pamatovat každého takového zákazníka, vydal jim kovové známky, které při placení ukázali pokladníkovi. Ten pak jejich útratu zaevidoval v účetní knize pod číslem kovové známky.

Tento způsob prodeje na úvěr nebo splátky se ve Spojených státech úspěšně rozvinul po skončení občanské války Severu proti Jihu. Lidé se stěhovali na velké vzdálenosti a rodiny byly od sebe velmi vzdáleny a nemohly se spoléhat na rodinné půjčky. Přirozeným řešením byl úvěr poskytovaný obchodníky, úvěrovými družstvy nebo lichváři. Po první světové válce začaly domácnosti nakupovat ledničky, vysavače, automobily nebo nábytek, a to z velké části na úvěr poskytovaný obchodníky. Rozvoj těchto úvěrů zpomalila velká hospodářská krize ve 30. letech a nakonec je zcela zastavila omezení vydaná vládou v souvislosti s financováním výdajů na armádu za 2. světové války.

*Pohled na New York
v roce 1870*

Mění se obsluha klientů

Možná ani nevnímáme jakými změnami ve 20. století prošel prodej zboží a obsluha zákazníků:

1872 Bratři **Lyman a Joseph Bloomingdale** zakládají ve Spojených státech **první obchodní dům** na světě. V roce 1877 je ve Philadelphii následuje **John Wanamaker** otevřením obchodního domu „The Grand Depot“ se šesti odděleními. Ten také zavedl označení zboží bílými cenovkami, záruku na zboží a první restauraci v obchodě. **John Wanamaker** patřil také k nejznámějším vydavatelům úvěrových známek – předchůdců úvěrových karet.

Obchodník **Aaron Montgomery** z Chicaga rozeslal svým zákazníkům **první katalog zboží** a zahájil éru katalogového prodeje. Zákazníci si zboží mohou objednat nejprve poštou, později i telefonicky, nebo koncem 20. století i prostřednictvím internetu. Obchody „Montgomery“ se stanou jedním z největších obchodních řetězců, a později i vydavatelů kreditních karet ve Spojených státech.

1884 Američan **John H. Patterson** založil společnost na výrobu **registračních pokladen** „National Cash Register Company“. Pokladny usnadnily sčítání cen zboží a umožnily „neúplatně“ evidovat prodeje obchodníků pomocí denní uzávěrky. NCR se stala prvním výrobcem mechanických registračních pokladen. V roce 1906 byl mechanický pohon nahrazen elektromotorem.

Registrační pokladny ze druhé třetiny 19. století zásadně změnily způsob placení v obchodech (na snímku pokladna NCR 313)

1895 Lékárník **Asa Candler** z Philadelphie vynalezl **kupony** na odběr nebo zvýhodněný prodej zboží. Když koupil od Dr. Johna Pembertona patent na nápoj Coca-Cola, otiskl v novinách kupony pro bezplatný odběr Coca-Coly k ochutnání.

1922 Nedaleko amerického města Kansas City otvírá **J. C. Nichols Company** **první nákupní centrum** na světě – Country Club Plaza.

1936 **Sylvan Goldman** vyrobil **první nákupní vozík** a zavedl vozíky ve svém obchodním řetězci Standard/Piggly-Wiggly v Oklahoma City.

1952 Američané **Joseph Woodland a Bernard Silver** získali patent na **čárový kód**, který dodnes zrychluje identifikaci ceny zboží.

1954 **Dee Horton a Lew Hewit** dodali **první automaticky se otvírající posuvné dveře** pro obchodní dům v americkém městě Corpus Christi.

John Wanamaker (1838–1922) byl významným obchodníkem a v letech 1889–1893 i generálním poštmistrem Spojených států amerických

Charge Metal Coins – úvěrové známky – byly předchůdcem platebních karet

Úvěrové mince nebo známky měly podobu kovových (nejčastěji bronzových) oválných nebo šestihranných štítků, na nichž byl vyražen znak nebo název obchodu a identifikační číslo. Pro tento druh „peněz“ se vžily dva názvy: „metal money“ a „shoppers plate“. Odhaduje se, že ve Spojených státech vydávalo tyto předchůdce platebních karet okolo 2000 obchodů. Tyto známky některé obchody používaly až do 50. let 20. století.

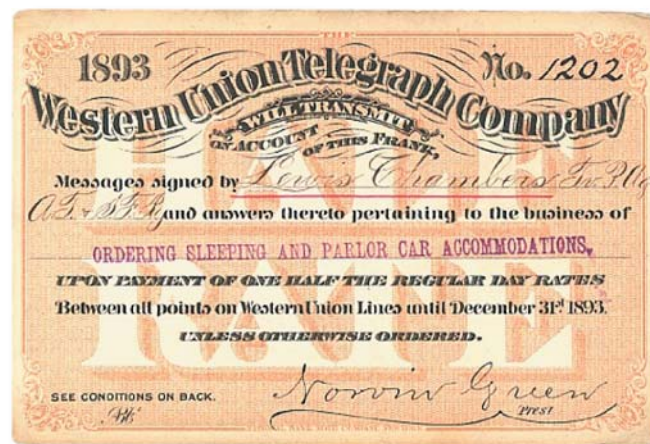
Jiné obchody vydávaly místo kovových známek úvěrové nebo šekové knížky. Při placení zákazník vytrhl z knížky např. úvěrové známky nebo šeky v určité hodnotě (0,20, 0,50, 1 USD apod.). Zaplacení útraty pak obchodník zaznamenal do knížky a svého účetnictví.

V Evropě se objevil první předchůdce úvěrových karet ve Velké Británii koncem 19. století. Podle britské asociace pro platební styk (APACS) byly vydány první úvěrové poukázky (Credit Voucher) v roce 1880 společností **Provident Clothing Group**. Její poukázky bylo možné použít ve vybraných obchodech, které zaznamenaly klientův nákup a předaly ho k proplacení společnosti Provident. Její zástupce pak inkasoval splátky přímo od klienta. Společnost pak klientovi opět navyšovala jeho revolvingový úvěr.

Přicházejí první platební karty 1868–1914

Předchůdci platebních karet zvaných **Frank Card** se ve Spojených státech objevili nejpozději v roce 1892, kdy je vybraným klientům začala vydávat dopravní a kurýrní společnost **American Express**. Tyto karty byly vyrobeny z tvrdého oboustranně potištěného papíru a sloužily k prokázání nároku na bezplatné nebo zlevněné služby.

Po předložení této karty podepsal odesílatel objednávku na dopravu zboží, v níž bylo uvedeno číslo karty, a společnost mu na konci měsíce poslala fakturu za všechny přepravené zásilky. Podobnou papírovou kartu vydávala i společnost **Western Union** a pravěpodobně i další přepravní společnosti ve Spojených státech. Někteří zákazníci American Express dostávali ještě další typ karty – kartu na 50% slevu z tarifních cen. Také tyto karty byly vyrobeny z kartonového papíru.

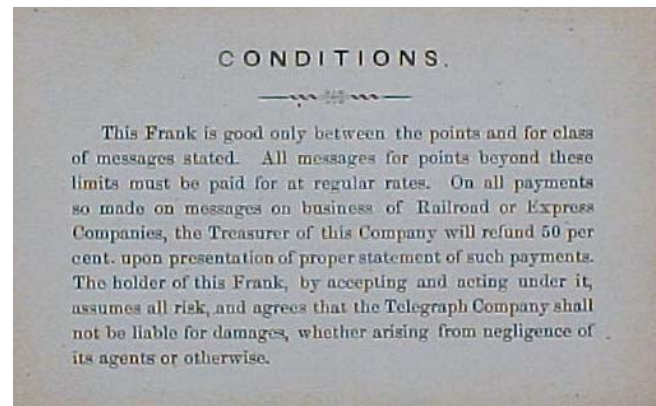
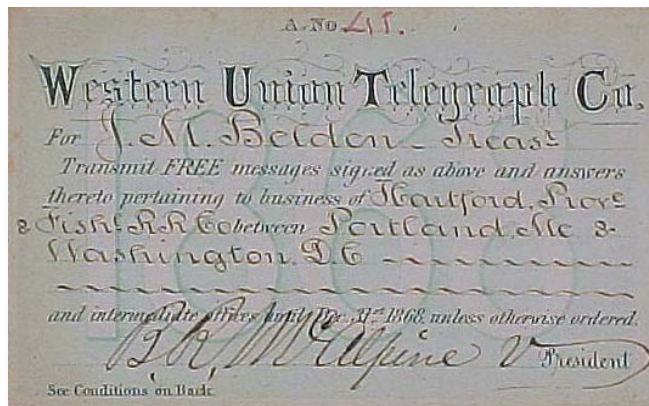

Platební karty společnosti Western Union a American Express sloužily k placení přepravy zboží a osob nebo telegrafických služeb

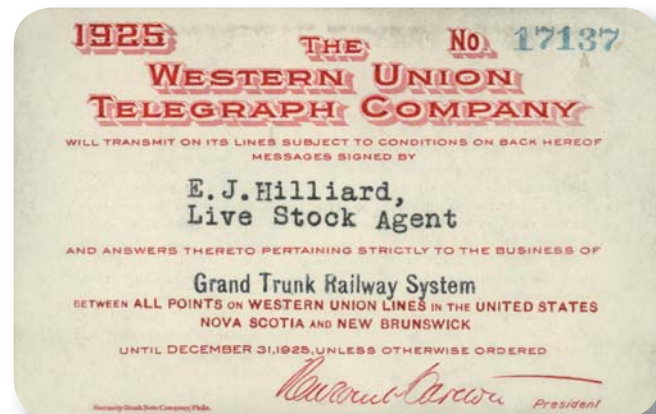
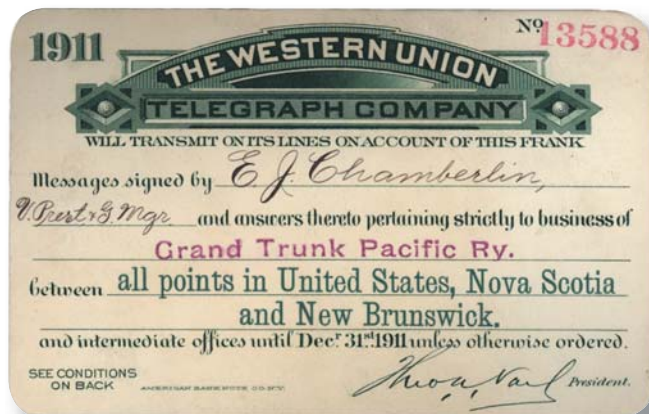

Úvěrová karta Western Union z roku 1906

První platební kartu dostupnou širší veřejnosti vydala americká telefonní a telegrafní společnost **Western Union Telegraph Company** v roce 1914. Společnost ji nabídla zdarma svým vybraným zákazníkům, kterým umožňovala telefonovat a zasílat telegramy prostřednictvím svých poboček a uhradit je najednou na konci měsíce na základě faktury. Důvodem, proč společnost Western Union začala vydávat Identification Card, byla snaha udržet si dobré zákazníky v době rostoucí konkurence a přimět je k častějšímu používání svých služeb. Proto se tyto karty někdy nazývají věrnostní platební karty.

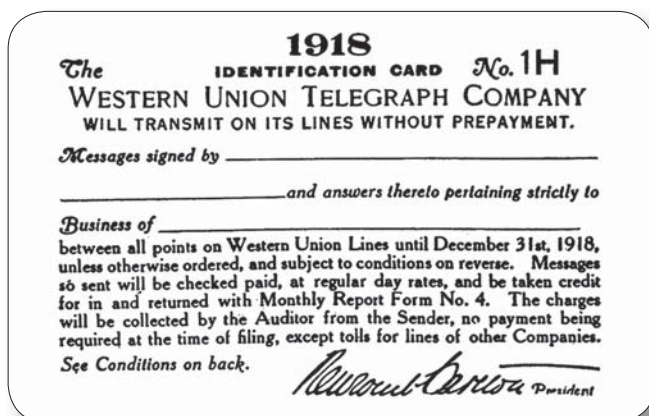

Předchůdcem prvních platebních karet byly tzv. Frank Card, které sloužily k bezplatnému zaslání telegramů. Na obrázku je karta americké telegrafní společnosti Western Union z roku 1868

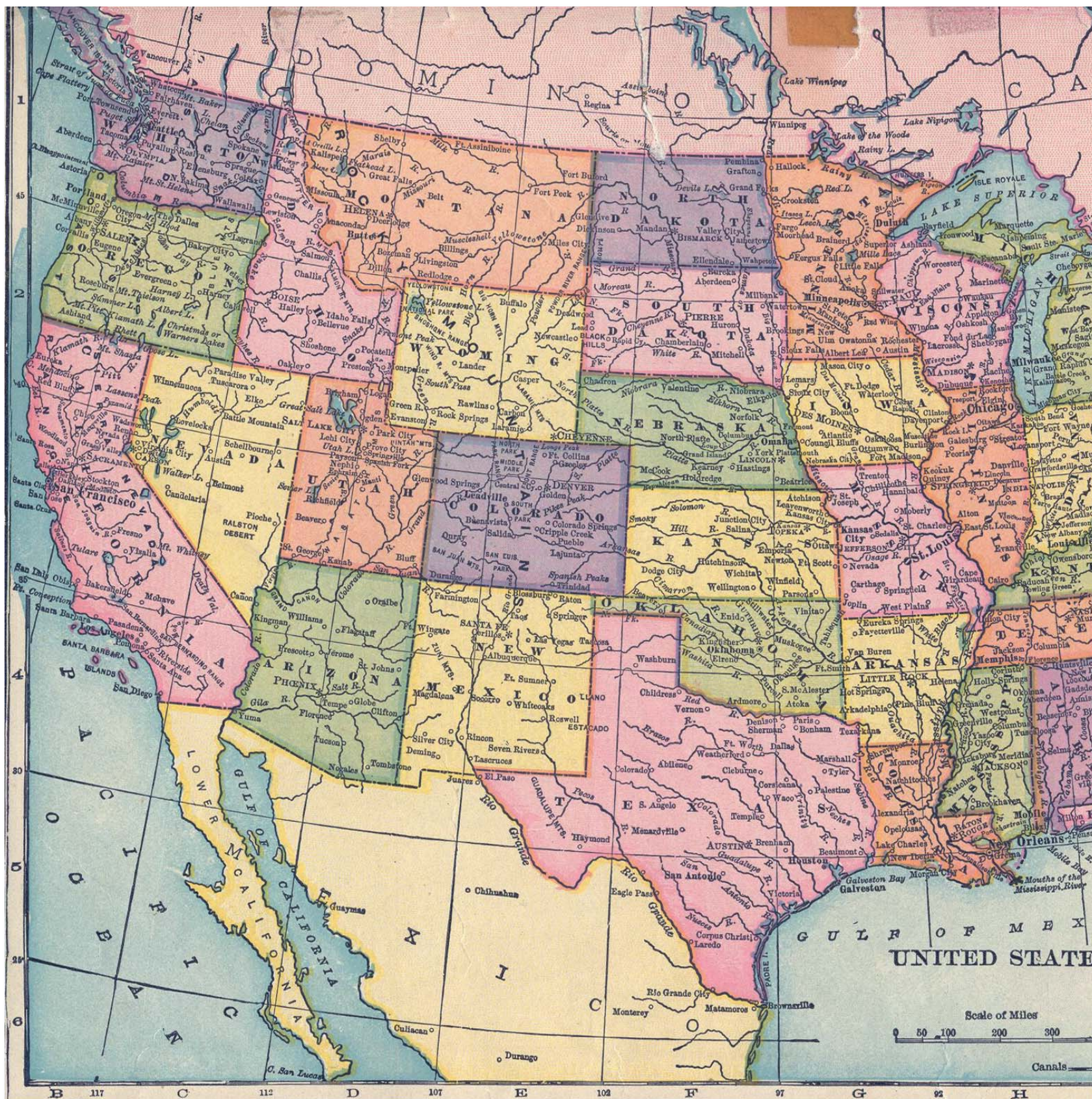
Frank Card společnosti Western Union z roku 1911 byla dokladem pro bezhotovostní placení. Výdaje byly uhrazeny na konci měsíce

Frank Card Western Union z roku 1925

Charge Card společnosti Western Union z roku 1914

Platební karta Western Union z roku 1917

Mapa Spojených států amerických z roku 1910

Kreditní karta půjčovny vozů Waldena W. Shawa – přítele zakladatele jedné z dnes nejvýznamnějších autopůjčoven na světě Hertz. Tato karta byla vydána v roce 1912 a platila vždy jen jeden měsíc

Rostoucí konkurence přiměla začátkem roku 1910 americký obchodní řetězec **Sears Roebuck** nabídnout svým klientům prodej na splátky. Začal jej nabízet nejprve v zásilkovém obchodě. Úvěrová pravidla však tehdy byla velmi přísná. Např. pokud si farmář objednal zboží, které firma nepovažovala za nezbytné, nenavýšila mu zpět úvěrový rámec, i když úvěr včas splatil. Za dva roky nabídla některým klientům skutečnou kreditní kartu, kterou mohli použít v jejích obchodních domech k placení a úvěr postupně spláceli.

Jiné obchody nenabízely klientům karty ani úvěrové známky, ale kuponové nebo šekové knížky. Zákazník buď „platil“ úvěrovými známkami v různých předtištěných hodnotách – známky byly všity do knížky, nebo se jeho nákupy a splátky do úvěrové knížky zapisovaly. S oběma typy knížek se setkáme ještě na konci 40. let 20. století.

Charge-it, please 1915–1950

Příklad společnosti **Sears Roebuck** následovaly i další obchodní domy. Systém „Charge-it“ (připíšte to na účet) se zdárně rozšiřoval. V roce 1924 nabídla věrnostní kreditní kartu také první síť čerpacích stanic – společnost **General Petroleum Corporation of California** (pozdější **Mobil Oil**). Nejprve ji získali její zaměstnanci a vybraní zákaz-

Metal Charge Plate – plechová karta byla hlavní formou platební karty od 20. do 50. let 20. století. Nosily se v koženém pouzdru, obvykle se znakem obchodu, který je vydal, nebo v elegantních plechových pouzdrech. V kovovém rámečku byl vložen kartonový papír s názvem obchodu a prostorem pro vzorový podpis klienta

níci, a později mohla o ni požádat v omezeném rozsahu také širší veřejnost. Papírovou kartu bylo možné použít k bezhotovostnímu placení pohonných hmot, náhradních dílů a služeb v síti jejích čerpacích stanic ve Spojených státech. Karta platila obvykle jen tři měsíce a poté klient obdržel novou. Pro tyto karty se vžil název **Courtesy Card**. Některé firmy vydávaly místo karet „staré osvědčené“ kuponové knížky.

Systém „Buy now, pay later“ (Nakupuj teď, plať později) se začal rychle rozšiřovat. Brzy následovaly společnosti **Mobil** a **Shell**, a později asi polovina všech sítí čerpacích stanic ve Spojených státech. Zákazníci byli věrní „svým“ čerpacím stanicím a ty nabízely karty zdarma dalším a dalším klientům. Jak píše americký historik Gerd Weisensee: „Fakt, že majitel karty vlastnil automobil, byl pro petrolejář-

ské firmy dostatečnou zárukou pro vydání karty.“ S návratem prosperity amerického hospodářství, krátce před 2. světovou válkou, vydala např. **Standard Oil of Indiana** přes 250 000 karet. Cílem bylo rychle získat vedoucí místo na trhu. Mobil, Gulf a Standard Oil měly těsně před válkou v oběhu údajně přes 1 milion karet.

V případě pochybností o totožnosti zákazníka bylo možné použít číslo řidičského průkazu uvedené na platební kartě. Ale často se to nestávalo, protože většina zákazníků nakupovala pravidelně ve „své“ čerpací stanici.

Za zakladatele splátkového prodeje a platebních karet s revolvingovým úvěrem je ve Spojených státech považována společnost **Wanamaker** z Filadelfie. Ta ve 30. letech nabídla svým klientům možnost splácet nákupy ve čtyřech měsíčních splátkách, a to bez úroku. Nákupy klienti platili pomocí Metal Charge Plate. Další společností, která zavedla „Rotating Charge Account“ byl obchodní dům **L. Bamberger & Company** z Newarku v New Jersey. Jejich karty jsou dnes sběratelskou raritou.

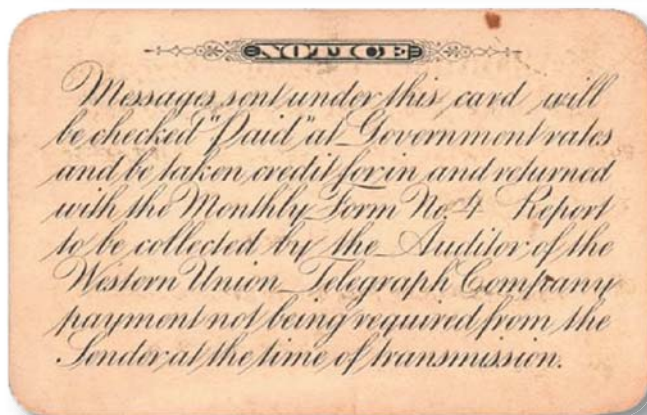
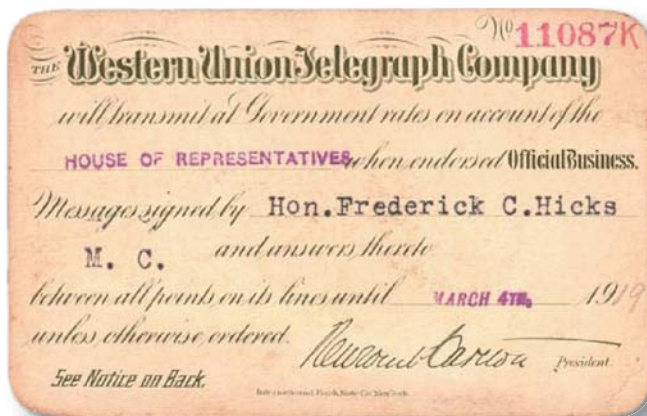
Při masovém vydávání platebních karet se zákonitě musely objevit problémy se splácením úvěrů. Potvrzuje to článek z 25. listopadu 1939, který otiskl americký časopis *Business Week* pod názvem „Oil Men Jumpy over Credit Cards“. V tomto článku se píše: „... kreditní karty jsou na tom stejně jako podepsaný blanco šek nebo neomezený letter of credit. Jeden klient si vedl špatně, a začal si proto vydělávat na své živobytí dopravou cestujících mezi New Yorkem a Kalifornií za nižší ceny než autobus. Účty za benzín a olej pro jeho transkontinentální taxik překročily

Na zadní straně plechového štítku bylo vyraženo číslo karty, jméno a adresa klienta. Přitlačením štítku k prodejnímu dokladu (imprinterem) se na účet tyto údaje překopírovaly. Zrychlilo se tak placení a odstranily se chyby při ručním vyplňování účtenky

500 dolarů, dokud nebyl zatčen pro jiný federální zločin a neskončil ve vězení.“

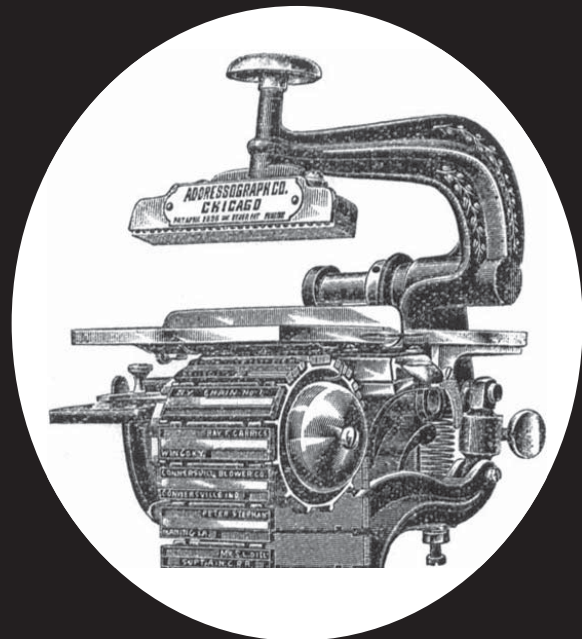
Některé obchody zavedly v roce 1928 plechové karty, podobné identifikačním štítkům americké armády (tzv. Dog Tag). Vyráběla je společnost **Fahrington**. Využilo se při tom vynálezu firmy **Addressograf**, vyrábějící plechové adresní štítky, jež se používaly k tisku adres stálých klientů bank a firem. Na nich bylo vyraženo jméno klienta a číslo karty, které se při placení otiskly pomocí mechanického pákového snímače (tzv. imprinteru) a kopírovacího papíru na prodejní doklad. Tyto karty se nazývaly **charge-plates** a zákazníci s nimi získali řadu výhod. S cílem prodat na úvěr co nejvíce, jim velké obchodní domy nabízely splácení formou minimální pevné měsíční splátky, bez ohledu na výši čerpaného úvěru, nebo 30denního bezúročného čerpání úvěru, pokud ho zákazník v této lhůtě splatil celý najednou. Byly tedy objeveny všechny základní formy úvěru používané dodnes.

Western Union vydávala Charge Cards i členům americké Sněmovny reprezentantů pro placení telegrafických služeb týkajících se práce poslanců. Na obrázku je karta z roku 1919, která byla vydána Frederickovi C. Hicksovi

Od „psí známky“ k platební kartě

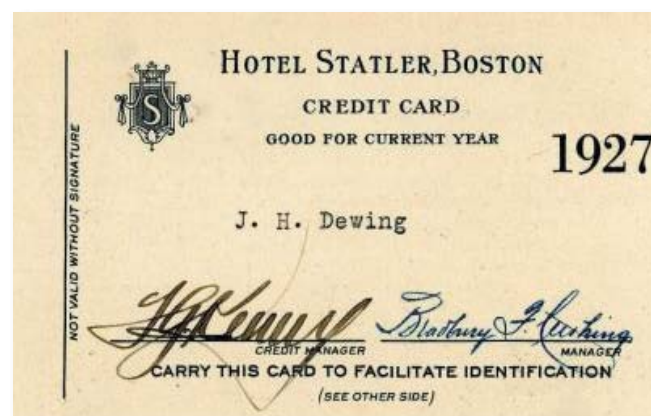
Společnost **Addressograph** byla založena v roce 1891. Jejím prvním výrobkem byl stroj na tisk adres, který si v roce 1896 patentoval J. S. Duncan ze Sioux City. Adresy pro stálé klienty nebo obchodní partnery již nebylo nutné znovu psát, ale vyrobilo se jejich „razítko“, které se na „addressographu“ otisklo na obálku. Společnost Addressograph je v USA synonymem pro imprinteru, poznávací značky automobilů, adresní štítky používané do 70. let k tisku adres, a zejména pak pro ražbu vojenských identifikačních štítků. Tyto štítky byly zavedeny nejprve dobrovolně, a od roku 1916 povinně v americkém námořnictvu a pak i v pozemním vojsku. Tzv. psí známky – Dog Tags – patří neodmyslitelně k vybavení vojáků armády Spojených států, Německa a dalších zemí. – Kdo by hádal, že mají přímou spojitost s platebními kartami...

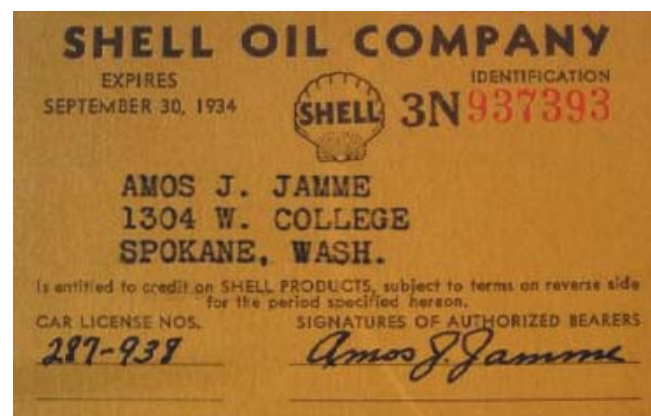
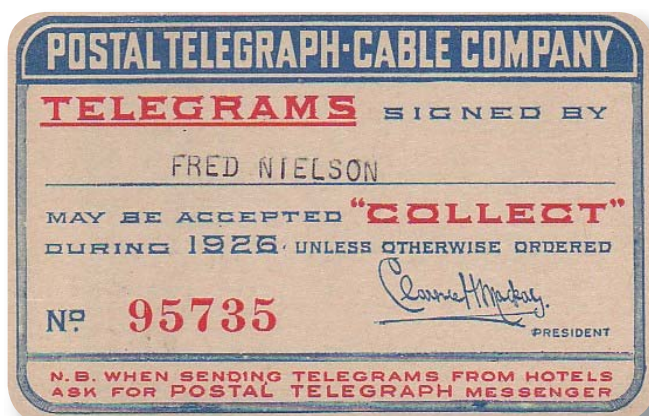
Adresovací stroj Addressograph tiskl adresy na dopisy pomocí plechových adresních štítků a stal se motivem pro výrobu prvních plechových karet – Charge Plates

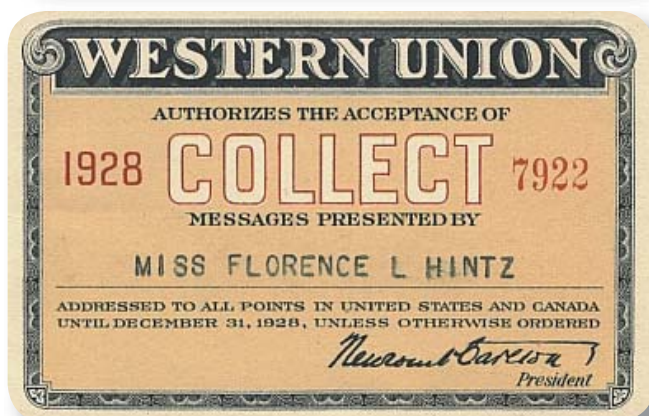
Charga Plates – první skutečně masově rozšířené platební karty v USA

Mezi první vydavatele kreditních karet patřily i hotelové společnosti

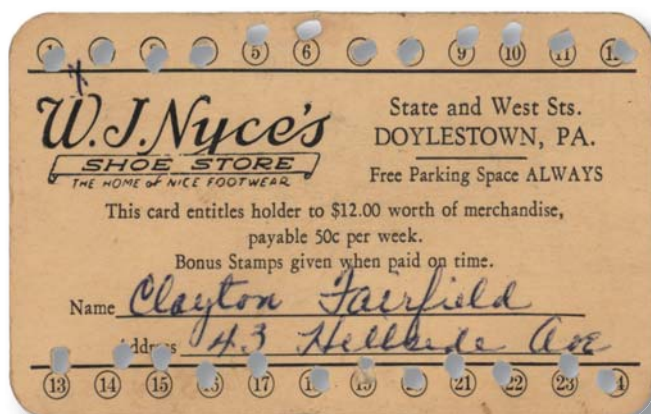
Platební karta Shell z roku 1934

Platební karty vydávalo mnoho telegrafních společností, jako např. Postal Telegraph-Cable Company (1926) nebo Western Union (1928)

Brzy zavedlo Charge Card také několik skupin obchodníků, kteří si navzájem „uznávali“ své karty. Tyto obchodní sítě nabízely pohodlí bezhotovostního nákupu a jednoduchost společného zúčtování. Okolo roku 1936 měla jedna z těchto sítí v Seattlu – **Retail Service Bureau** – až 1000 obchodů. V dalších letech americké firmy vynalezly všechny dodnes používané prvky „kartového businessu“, jako jsou minimální měsíční splátka nebo bezúročné období čerpání úvěru, zavedené velkými obchodními řetězci, aby přilákaly zákazníky od konkurence.

Některé obchody vydávaly klientům úvěrové karty, které sloužily jako doklad pro nákup na splátky, bez placení zálohy. Příkladem může být např. obchod Peoples Outfitting Co. ze Springfieldu v Ohiu, jenž nabízel tuto výhodu v měsíci vyznačeném na kartě. Některé obchody uváděly výši úvěru přímo na kartě a provedené splátky potvrzovaly děrováním speciálními kleštěmi, jako např. obchod s obuví W. J. Nyce's z Pensylvánie.

Úvěrová karta obchodu s obuví W. J. Nyce's z Pensylvánie s limitem 12 dolarů a vyznačenými 24 splátkami po 0,5 dolaru

Solventní zákazníci dostávali od obchodů, hotelů a restaurací úvěrové karty, aby byli přilákáni jejich majiteli. Obvykle byly tyto karty zasílány poštou, stejně jako měsíční výpisy transakcí a vymáhání pohledávek po splatnosti. Tuto agendu zajišťovala speciální úvěrová oddělení (Credit Department).

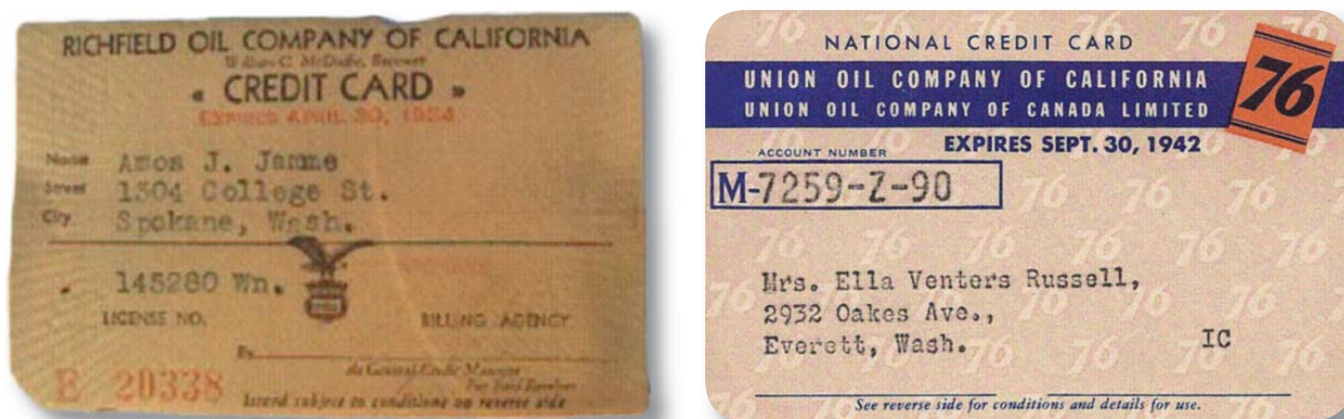
Nákupy na úvěr v té době podpořily i některé americké banky, např. Bank of America v San Francisku začala ve 20. letech 20. století nabízet úvěry na spotřební předměty. V roce 1928 začala nabízet úvěry také National Citi Bank

Čerpací stanice byly označeny viditelnými tabulemi, které informovaly, že jsou přijímány platební karty (National Refining Co., Sinclair)

Věrnostní platební karty se staly jedním z prostředků konkurenčního boje. Doposud spořivé americké domácnosti se naučily žít na dluh a kupovaly si na splátky vysavače, chladničky, nábytek nebo automobily.

Krise amerického hospodářství v roce 1929 dočasně zastavila další rozvoj spotřebních úvěrů i kreditních karet a vedla k řadě osobních tragédií i k opětovnému příklonu k šetření. Také americké firmy, které nesplacenými úvěry utrpěly ztráty, začaly být při prodeji na splátky opatrnější.

Richfield Credit Card (1934) a Union Oil Company of California (1942)

Platební poukázky (tzv. script) sloužily k placení (na snímku Credit Card Mallory Stores)

Znovu se Charge Cards objevily až koncem 30. let. Společnost American Telephone and Telegraph (AT&T) zavedla kartu Bell System Credit Card, která měla podpořit věrnost

zákazníků. Její příklad následovaly další telegrafní a železniční společnosti a řada obchodních domů, hotelů a restaurací. Tyto karty se staly známé jako „Fidelity Cards“.

Air Travel Card

Jednou z prvních celostátních Charge Card, a určité nejstarší dodnes fungující, je **Universal Air Travel Plan (UATP)**, známá také jako Air Travel Card. Byla to úvěrová karta určená k placení letenek pro služební cesty obchodníků a manažerů. Předcházela jí úspěšný projekt obchodního ředitele Century Airlines v Detroitu Charlese R. Speera ze začátku 30. let. Tehdy Century Airlines nabídly firemním klientům kuponové knížky v hodnotě 250 dolarů;

podobné měly některé čerpací stanice. Později byl tento projekt rozšířen na další letecké společnosti. V době velké hospodářské krize v USA tvořily služební cesty okolo 90 % všech prodaných letenek, proto měly letecké společnosti zájem získat co nejvíce firemních zákazníků a Charge Card jim k tomu mohla pomoci.

Dne 1. ledna 1936 pak společně zavedlo šest amerických leteckých společností úvěrovou kartu UATP pro

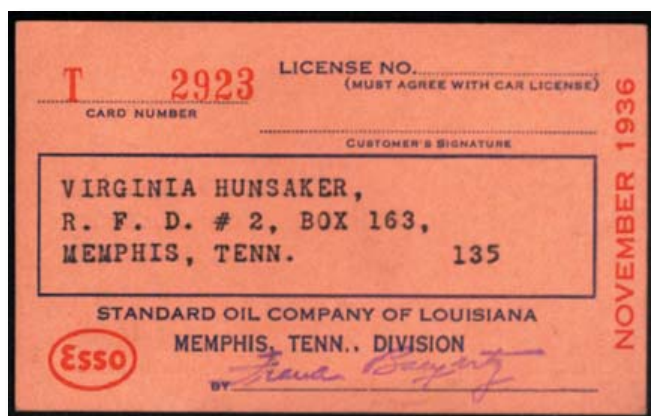

Air Travel Card patřila ve 40.–50. letech 20. století k nejvýznamnějším platebním kartám ve Spojených státech. Neplatila pouze u jedné letecké společnosti, ale ve skupině šesti leteckých společností.

Pro snadnější přenos údajů z karty na prodejní doklad byly karty

Air Travel Card jako jedny z prvních opatřeny

hliníkovým štítkem s vyraženými údaji

Také společnost Esso se může pochlubit dlouhou historií svých platebních karet (1936)

Karta Air Travel Card se v říjnu roku 1948 stala první mezinárodní platební kartou (Charge Card)

Addressograph zavádí imprinteru

Použití prvních platebních karet bylo velmi jednoduché a základní princip zůstal zachován až do současné doby. Stačilo, aby klient předložil svou kartu a podepsal účet. Prodávající ověřil, zda je předložená karta platná, a porovnal podpis na účtu se vzorovým podpisem na kartě. Účet klienta pak byl zaslán do účtárny společnosti, která vystavila celkovou měsíční fakturu. Tuto výhodu uvítali zákazníci zejména při nákupu dražšího zboží.

V této době byla kreditní karta znakem prestiže svého majitele. Pro klienta byly karty pohodlnější než hotovost, a také s nimi mohli snáze více utratit. Kreditní karty podpořily obchod, zvětšil se objem a četnost nákupů. Problém, jak rychle a věrohodně provést záznam o transakci, byl vyřešen v roce 1915. Americká firma Addressograph vyrobila první mechanické snímáče (imprinteru), které otiskly údaje z plechového štítku – karty na papírový prodejní doklad.

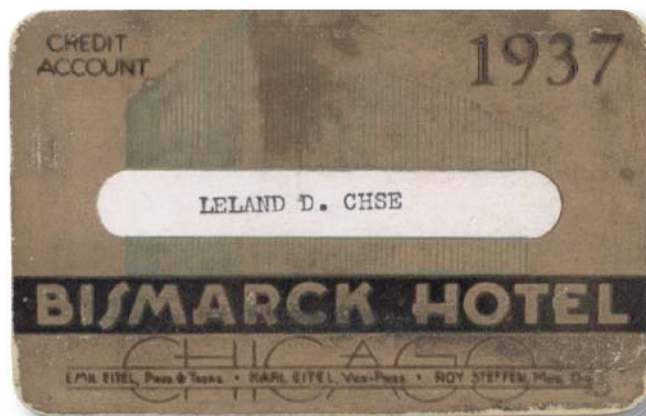
obchodní cestující, kteří jim v té době přinášeli asi 80 % tržeb. Za složení zálohy 425 dolarů dostali cestující kredit 2× 250 dolarů. Nejstarším členem UATP jsou American Airlines, jež svou první úvěrovou kartu vydaly již v roce 1936. Prvenství této karty a její trvání dosud potvrzuje např. první číslice v čísle karty, které norma ISO přidělila „1“.

Statistiky Ministerstva obchodu Spojených států (Department of Commerce) ukazují velmi překvapivý údaj o rozsahu nákupů na úvěr (obchodní úvěr, karty) před 2. světovou válkou. V první polovině 30. let totiž jen 47,4 % maloobchodních nákupů bylo placeno v hotovosti, 7 % bylo provedeno na splátky a 45,6 % na obchodní úvěr. Ani velká hospodářská krize nepřinesla ve Spojených státech pokles nákupů na úvěr, lidé pouze méně nakupovali zboží, které nezbytně nepotřebovali (např. drahé spotřební předměty) a nakupovali na úvěr levnější zboží a základní potřeby.

Nadějný rozvoj platebních karet nakonec přerušila 2. světová válka. V roce 1941 americká vláda omezila čerpání spotřebních úvěrů, jež odčerpávaly zdroje potřebné pro vedení války, a tím zabrzдила i používání platebních karet – tzv. **Regulation W**. Jednou z mála známých úvěrových karet tohoto období je Preferred Credit Card Bank of America z roku 1943. Svému držiteli dávala právo požádat o úvěr v jakékoli pobočce banky.

Hotelová síť Hilton patřila také mezi vydavatele úvěrových karet. Koncem 50. let pak pronikne i do světa univerzálních platebních karet, platných nejen v hotelích, ale i v obchodech, restauracích apod. Na obrázku karta z roku 1956

Úvěrová karta hotelu Bismarck v Chicagu (1937)